

KVALITETSDEKLARATION

Kommunalekonomisk utjämning och utjämning av LSS-kostnader

Ämnesområde

Offentlig ekonomi

Statistikområde

Finanser för den kommunala sektorn

Produktkod

OE0115

Referenstid

2019

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål.....	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov.....	3
1.2 Statistikens innehåll.....	3
1.2.1 Objekt och population	3
1.2.2 Variabler.....	3
1.2.3 Statistiska mått.....	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	4
2 Tillförlitlighet.....	7
2.1 Tillförlitlighet totalt.....	7
2.2 Osäkerhetskällor	7
2.2.1 Urval.....	7
2.2.2 Ramtäckning.....	7
2.2.3 Mätning.....	9
2.2.4 Bortfall.....	9
2.2.5 Bearbetning.....	9
2.2.6 Modellantaganden	9
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	15
3 Aktualitet och punktlighet	15
3.1 Framställningstid	15
3.2 Frekvens	15
3.3 Punktlighet	15
4 Tillgänglighet och tydlighet.....	16
4.1 Tillgång till statistiken	16
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik.....	16
4.3 Presentation	16
4.4 Dokumentation	17
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	17
5.1 Jämförbarhet över tid	17
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	17
5.3 Sam användbarhet i övrigt	17
Allmänna uppgifter	17
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	17
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	17
C Bevarande och gallring	17
D Uppgiftsskyldighet.....	17
E EU-reglering och internationell rapportering.....	18
F Historik.....	18
G Kontaktuppgifter.....	21

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Syftet är att beräkna utfall för kommunalekonomisk utjämning för kommuner och landsting samt att beräkna kommunvisa bidrag/avgifter i ett av riksdagen beslutat system för utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Utfallet av SCB:s beräkningar används som underlag för *Skatteverkets* beslut om de bidrag och avgifter som kommunsektorn ska få från respektive betala till systemen för kommunalekonomisk utjämning respektive utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner.

Utfallet används också av kommunsektorn, regeringskansliet och Sveriges kommuner och landsting (SKL).

1.2 Statistikens innehåll

Kommunalekonomisk utjämning

Resultatet av beräkningarna redovisas per kommun i kronor per invånare. Invånarantalet räknas per den 30 juni året före utjämningsåret för de preliminära beräkningarna och i kronor per invånare per den 1 november året före utjämningsåret för de slutliga beräkningarna.

I kostnadsutjämnningen kallas de olika modellernas resultat för standardkostnader. Summan av standardkostnaderna kallas strukturkostnad.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Beräkningarna resulterar för varje kommun i en teoretisk kostnad för utjämningsåret, en standardkostnad, för berörda verksamheter. Standardkostnaden anges i kronor per invånare. Bidraget/avgiften anges i kronor.

1.2.1 Objekt och population

Undersökningsobjekt, tillika målobjekt, är kommuner och landsting. Populationen består av samtliga kommuner och landsting enligt den indelning som gäller vid början av utjämningsåret.

1.2.2 Variabler

Kommunalekonomisk utjämning

Variablerna finns i de tabeller som presenteras under www.scb.se/oe0115. Filerna för respektive utjämningsår är uppbyggda så att de första tabellerna visar utjämningsens utfall och övriga tabeller visar de underliggande modellerna som ligger till grund för utfallet. I många av tabellerna så finns det härledning, under variabelnamnen, som visar hur variablerna är uträknade.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Uppgifter om antalet LSS-insatser per kommun med fördelning efter typ av insats två år före utjämningsåret, hämtas från Socialstyrelsen som är statistikansvarig myndighet för verksamhetsstatistik på området.

Kommunvisa uppgifter om antalet beslut om personlig assistans enligt SFB hämtas från Försäkringskassan. Vissa uppgifter om kommunernas kostnader för berörda verksamheter hämtas från kommunernas RS, vilka årligen samlas in och sammanställs av SCB. För mer information om RS, se www.scb.se/OE0107.

1.2.3 Statistiska mått

De statistiska mått som redovisas är summa och vägda medelvärden.

1.2.4 Redovisningsgrupper

Kommuner respektive landstingen enligt den beslutade indelning som gäller vid början av utjämningsåret.

1.2.5 Referenstider

Utjämningsåret avser kalenderåret 2019. De skattningar som används som grund för modellberäkningarna avser olika referenstider vilka specificeras nedan.

Kommunalekonomisk utjämning

Utfallen i den kommunalekonomiska utjämningsberäkningen beräknas i kronor per invånare. Utfallet multipliceras med befolkningen den 1 november året före utjämningsåret enligt utjämningsårets indelning. I den preliminära beräkningen i september året före utjämningsåret multipliceras utfallen med folkmängden den 30 juni året före utjämningsåret.

Inkomstutjämning

Inkomstutjämningsberäkningen baseras på respektive kommuns och landstings skatteunderlag enligt taxeringen året före utjämningsåret, vilket innebär att det är inkomsterna två år före utjämningsåret som ligger till grund för beräkningarna. Vid den preliminära beräkningen i september används den prognos för taxeringsutfallet som Skatteverket publicerar samma månad. I inkomstutjämningsberäkningen används även befolkningsuppgifter avseende den 1 november året före utjämningsåret. I den preliminära beräkningen används dock befolkningsuppgifter per den 30 juni året före utjämningsåret. För att skatteunderlagen ska motsvara utjämningsårets nivå räknas skatteunderlaget upp med faktorer som beskriver den förväntade utvecklingen året före utjämningsåret och utjämningsåret. Uppräkningsfaktorerna fastställs av regeringen. De länsvisa skattesatser som används baseras på medelskattesatsen i riket (exklusive Gotland) år 2003 med justering för de skatteväxlingar som gjorts från år 1991 och framåt.

Inkomstutjämningsberäkningen finansieras i huvudsak av staten. Kommuner och landsting garanteras genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 procent av en uppräknad medelskattkraft. Kommuner och landsting som har en skattkraft över den s.k. garantinivån betalar en inkomstutjämningsavgift till staten.

Kostnadsutjämning

De flesta variabler som används i kostnadsutjämnningen hämtas från SCB:s befolkningsregister och avser i de flesta fall befolkningen den 31 december två år före utjämningsåret.

I delmodellen för befolkningsförändringar används kommunernas och landstingens befolkning den 1 november året före utjämningsåret samt folkmängden den 1 november två, tre, fyra, fem och sex år före utjämningsåret. I den preliminära beräkningen i september året före utjämningsåret används befolkningen den 30 juni året före utjämningsåret. I kostnadsutjämnningen för kommuner används även kommunernas folkmängd den 31 december tolv år före utjämningsåret samt antalet 7-18-åringar den 31 december sju år före utjämningsåret. I hälso- och sjukvårdsmodellen i kostnadsutjämnningen för landsting används även befolkningsuppgifter per den 31 december tre år före utjämningsåret. I delmodellen för används även utfallet från kommunalekonomisk utjämning året före utjämningsåret. I delmodellen används också skatteunderlaget för respektive kommun och landsting från taxeringen två år före utjämningsåret.

Index för förskola bygger på kommungruppens genomsnittliga vistelsetider 2005, enligt 2005 års kommungruppsindelning. Index för fritidshem bygger på andelen inskrivna 6-12 åringar i fritidshem två år före utjämningsåret för respektive kommungrupp, enligt 2011 års kommungruppsindelning, i relation till genomsnittet för riket.

I delmodellen för förskoleklass och grundskola baseras tillägget/avdraget för små skolor och skolskjutsar (SSS) på förhållanden i 2009 års kostnadsnivå.

I delmodellen för gymnasieskola baseras tillägget för inackordering och/eller reskostnader på uppgifter som Tillväxtanalys tagit fram år 2009. Uppgifter om antalet elever per program och hemkommun baseras på uppgifter per den 15 oktober två år före utjämningsåret. Uppgifter om kostnad per elev och program baseras på data tre år före utjämningsåret.

I delmodellen för individ- och familjeomsorg används uppgifter om tätortsbefolkningen i kommunen och avser förhållandena år 2010. Uppgift om andel av befolkningen med ekonomiskt bistånd längre än sex månader, avser två år före utjämningsåret. Med antal personer boende i flerfamiljshus byggda åren 1965-1975 och antal arbetslösa utan ersättning, avses antalet två år före utjämningsåret. Uppgift om antal män med inkomst under 140 000 kronor avser tre år före utjämningsåret.

I delmodellen för äldreomsorg baseras tillägget/avdraget för hemtjänst i glesbygd på uppgifter som Tillväxtanalys tagit fram år 2009.

I delmodellen bebyggelsestruktur baseras komponenterna byggkostnader, uppvärmning och gator och vägar på kostnadsutjämnningens utfall i respektive delmodell i den kostnadsutjämnning som gällde till och med bidragsåret 2004.

I delmodellen för kollektivtrafik baseras respektive kommuns andel av kommunkollektivets kostnad för kollektivtrafik på uppgifter från år 2009. För kommunerna i Södermanlands län och Jämtlands län fattar regeringen särskilda beslut om varje kommuns andel av de totala kostnaderna i länet.

Uppgift om andel utpendlare samt tätortsfaktorer baseras på statistik som avser förhållandet år 2010.

I hälso- och sjukvårdsmodellens används inkomst- och sysselsättningsuppgifter som refererar till kalenderåret tre år före utjämningsåret. Uppgift om boende avser förhållandet den 1 januari två år före utjämningsåret.

Strukturbidrag

Kommuner och landsting kan få strukturbidrag. Bidragen beräknades inför utjämningsår 2014 i kronor per invånare och utgår årligen och tills vidare. Nivån på utgående bidrag, i kronor, bestäms m.a.o. av befolkningsutvecklingen i berörda kommuner och landsting.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Som underlag för beräkningarna avseende aktuellt utjämningsår används statistiken om beslutade och verkställda LSS-insatser per den 1 oktober två år före utjämningsåret. Uppgifterna om antalet beslut om personlig assistans enligt LASS/Socialförsäkringsbalken (SFB) avser samma tidpunkt. Underlag för uppgifter om kostnader hämtas från räkenskapsammandraget för två år före aktuellt utjämningsår. De för kommunerna beräknade standardkostnaderna räknas om till utjämningsårets nivå med hjälp av en prognostiserad förändring av konsumentprisindex med fast ränta (KPIF).

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i utjämningsberäkningarna anses vara god eftersom beräkningarna baseras på totalräknade uppgifter som avser samtliga kommuner och landsting.

2.2 Osäkerhetskällor

Kommunalekonomisk utjämnning

Osäkerhet beror främst på att brister i beräkningsunderlaget för enskilda kommuner kan förekomma.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Osäkerhet beror främst på att brister i beräkningsunderlaget för enskilda kommuner kan förekomma beträffande statistiken över, dels antalet LSS-insatser, dels redovisade kostnader för verksamheterna.

2.2.1 Urval

Denna källa bidrar inte till osäkerheten.

2.2.2 Ramtäckning

Rampopulationen för RS kommun och landsting är Sveriges samtliga kommuner och landsting. SCB följer Sveriges indelning i kommuner och län finns beskriven i Svensk författningssamling (SFS). Tillkännagivande ([2007:229](#)) om länens indelning i kommuner. Rampopulationen motsvarar målpopulationen.

Kommunalekonomisk utjämnning

Registret över totalbefolkningen (RTB)

De flesta variablerna i utjämningsberäkningarna hämtas från SCB:s befolkningsregister (RTB) där alla folkbokförda individer grupperas till kommuner respektive landsting. Huvudregeln i befolkningsregistret är att man är folkbokförd på den fastighet där man regelmässigt tillbringar sin dygnsvila.

Information om RTB finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Befolkning*

Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Uppgifter från det registerbaserade sysselsättningsregistret (RAMS) används i kostnadsutjämnningen för både kommuner och landsting.

Information om RAMS finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se,
Statistik efter ämne: *Arbetsmarknad*

Inkomst- och taxeringsregistret (IoT)

Uppgifter från inkomst- och taxeringsregistret (IoT) används i hälso- och sjukvårdsmodellen för landsting samt i individ- och familjeomsorgsmodellen i kostnadsutjämnning för kommuner.

Information om IoT finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se,
Statistik efter ämne: *Hushållens ekonomi*

Fastighetsregistret

Uppgifter från fastighetsregistret används i hälso- och sjukvårdsmodellen i kostnadsutjämnningen för landsting. Uppgiften som används är vilken typ av fastighet som en person är folkbokförd på (exempelvis småhus eller hyreshus).

Information om fastighetsregistret finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se, Statistik efter ämne: *Boende, byggande och bebyggelse*

Taxeringsutfallet

Uppgifter om respektive kommuns och landstings skatteunderlag hämtas från det taxeringsutfall som Skatteverket sammanställer året före utjämningsåret. I beräkningarna av inkomstutjämnningen används två versioner av skatteunderlaget. Dels en prognos som Skatteverket publicerar i september året för utjämningsåret, dels en definitiv som publiceras i slutet av november året före utjämningsåret.

Information om taxeringsutfallet finns tillgänglig på Skatteverkets webbplats, www.skatteverket.se, Innehåll A-Ö: *Taxeringsutfallet*

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Statistiken över antalet LSS-insatser

De uppgifter om antalet LSS-insatser som används i systemet för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner hämtas från Socialstyrelsens årliga insamlade statistik.

Ytterligare information finns tillgänglig på Socialstyrelsens webbplats, www.socialstyrelsen.se

Räkenskapssammandrag för kommuner och landsting

Uppgifter om kommunernas kostnader för LSS och personlig assistans enligt SFB hämtas från de RS som SCB årligen samlar in från landets alla kommuner. Från RS hämtas uppgifter dels på riksnivå för beräkning av riksgenomsnittliga och totala kostnader, dels på kommunnivå som underlag för beräkning av kostnadsskillnader p.g.a. skillnader i behov av stöd och service.

Information om RS finns tillgänglig på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0107

2.2.3 Mätning

Beräkningarna bygger på uppgifter från ett flertal register och undersökningar, för mer information om dessa hänvisas till respektive källa som nämns i föregående avsnitt. Eventuella mätfel i de olika källorna skulle kunna leda till att utfallen för utjämnningen inte blir helt korrekt men det finns inget som tyder på att detta skulle vara något betydande problem.

2.2.4 Bortfall

Denna källa bidrar inte nämnvärt till osäkerhet i statistiken.

2.2.5 Bearbetning

Kommunalekonomisk utjämnning

Variablerna som används hämtas från de olika källorna och lagras i en databas. Diverse kontroller görs på en översiktlig nivå för att bedöma kvaliteten på uppgifterna. Därefter förs uppgifterna över till Excel där beräkningen av hur mycket varje kommun och landsting får i bidrag eller får betala i avgift. En parallellberäkning görs i kontrollsyfte med hjälp av programvaran SAS.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Beräkningarna genomförs parallellt med hjälp av SAS och Excel.

2.2.6 Modellantaganden

Kommunalekonomisk utjämnning

En mängd modellantaganden görs i beräkningarna. Dessa regleras i Lag (2004:773) om kommunalekonomisk utjämnning och Förordning (2004:881) om kommunalekonomisk utjämnning.

Inkomstutjämnning

För inkomstutjämnningen används en modell där man utgår från skatteunderlaget enligt taxeringen året före utjämningsåret vilket avser inkomsterna två år före utjämningsåret. Skatteunderlaget räknas sedan upp med av regeringen fastställda uppräkningsfaktorer till utjämningsårets beräknade nivå. Kommuner och landsting garanteras genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 procent av en uppräknad medelskattekraft, dvs. det genomsnittliga uppräknade skatteunderlaget i riket, uttryckt i kronor per invånare. Kommuner och landsting som har en medelskattekraft över 115 procent betalar ett bidrag till staten. Skatteunderlaget för kommuner och landsting utgörs av den beskattningsbara förvärvsinkomsten för fysiska personer.

Underlaget för en kommuns eller ett landstings inkomstutjämningsbidrag eller -avgift utgörs av skillnaden mellan uppräknat skatteunderlag och ett för kommunen/landstinget beräknat skatteunderlag som motsvarar respektive garanterad nivå ("skatteutjämningsunderlag"). Bidraget/avgiften får man fram genom att multiplicera denna skillnad med gällande länsvisa skattesats för bidrag respektive avgift. Bidragen och avgifterna uttrycks i kronor per invånare.

Det huvudsakliga motivet för att använda länsvisa skattesatser och inte de egna skattesatserna är att kommuner och landsting inte ska kunna påverka storleken på sina bidrag och avgifter genom att höja eller sänka skatten. De länsvisa skattesatserna ändras endast i samband med skatteväxlingar. I län där stora skatteväxlingar har gjorts från landsting till kommun är de länsvisa skattesatserna högre för kommunerna och lägre för landstingen.

Den länsvisa skattesatsen vid beräkning av bidrag för kommuner fastställs utifrån 95 procent ("kompensationsgrad") av medelskattesatsen för kommunerna i landet med länsvisa korrigeringar för de skatteväxlingar som skett, och sker, mellan landsting och kommuner i länet. För landstingens bidrag görs motsvarande beräkning, men där gäller dock en lägre kompensationsgrad på 90 procent. I syfte att undvika vissa negativa marginaleffekter beräknas avgifterna med hjälp av länsvisa skattesatser beräknade på 85 respektive 60 procent av medelskattesatsen (med länsvisa korrigeringar för gjorda skatteväxlingar). Vid beräkning av den riksgenomsnittliga skattesatsen för kommuner respektive landsting exkluderas Gotlands kommun.

Kostnadsutjämning för kommuner

Kostnadsutjämningen för kommuner består av tio delmodeller. Dessa är

- Förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet
- Förskoleklass och grundskola
- Gymnasieskola
- Individ- och familjeomsorg
- Barn och ungdomar med utländsk bakgrund
- Äldreomsorg
- Befolkningsförändringar
- Bebyggelsestruktur
- Löner
- Kollektivtrafik

Nedan följer en kortfattad beskrivning av dessa.

Förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet

Standardkostnaden för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet beräknas utifrån kommunens åldersstruktur för åldersgrupperna 1-5 år (förskola) respektive 6-12 år (fritidshem) relaterat till ett index för respektive grupp. Indexet för förskolan avser att fånga upp de kostnadsskillnader som följer av olika vistelsetider i förskolan. Index för fritidshem avser att fånga upp skillnader i behov av fritidshem och pedagogisk omsorg för skolbarn.

Förskoleklass och grundskola

Standardkostnaden för grundskolan beräknas utifrån andelen barn i åldrarna 7-15 år, andelen 6-åringar, samt den andel av 7-15-åringarna som är födda utanför Sverige, Norge och Danmark eller där båda föräldrarna är födda utanför dessa länder. Därtill kommer tillägg/avdrag för små skolor och

skolskjutsar (SSS), vilket beräknas utifrån elevernas geografiska spridning i kommunen. Slutligen tillkommer en beräknad genomsnittskostnad per elev baserad på antalet barn i förskoleklass (6-åringar) och grundskola (7-15 år).

Gymnasieskola

Standardkostnaden för gymnasieskolan beräknas utifrån andelen ungdomar 16-18 år, tillägg/avdrag för bebyggelsestruktur samt tillägg/avdrag baserat på elevernas programval de senaste två åren.

Individ- och familjeomsorg

Standardkostnaden för individ- och familjeomsorg bygger på en regressionsanalys där den genomsnittliga nettokostnaden för individ- och familjeomsorg 2007-2009 skattas med hjälp av följande variabler: andelen arbetslösa utan ersättning, andelen lågutbildade personer födda i Sverige i åldern 20-40 år, roten ur tätortsbefolkningen andelen av befolkningen boende i flerfamiljshus byggda 1965-1975 samt andelen av befolkningen som fått ekonomiskt bistånd under längre tid än sex månader.

Barn och ungdomar med utländsk bakgrund

Standardkostnaden är beräknad utifrån variabeln barn och ungdomar i åldern 0-19 år som är födda utom Norden eller EU¹ eller barn 0-19 år som är födda inom Norden eller EU och har minst en förälder som är född utom Norden eller EU.

I ett första steg har man tittat på de distrikt som har en högre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund jämfört med riksgenomsnittet. Ett kompensationsunderlag per kommun beräknas som andelen barn och ungdomar med utländsk bakgrund i dessa distrikt minus riksgenomsnittet. Distrikt som har en lägre andel barn och ungdomar med utländsk bakgrund än riksgenomsnittet får ingen kompensation.

Äldreomsorg

Standardkostnaden för äldreomsorg beräknas utifrån antalet gifta respektive ej gifta i åldersgrupperna 65-79, 80-89 samt 90 år och uppåt. Kommunens åldersersättning beräknas genom en summering av antalet invånare i respektive grupp multiplicerad med en fastställd normkostnad för gruppen. Vidare tillkommer tillägg/avdrag för hemtjänst i glesbygd, institutionsboende i glesbygd, språk samt ohälsa.

Befolkningsförändringar

Delmodellen är uppdelad i fyra delar:

- Den första delen ska kompensera kommuner vars befolkning minskat mer än två procent de senaste tio åren.
- Den andra delen ska kompensera kommuner som har haft en kraftig ökning eller minskning de senaste fem åren av antalet grund- och gymnasieskolelever.
 - Den tredje delen ska kompensera kommuner som har haft en kraftig ökning de senaste fem åren av antalet förskolebarn.

¹ Med EU avses de länder som var medlemmar i unionen år 2003.

- Den sista delen ska kompensera kommuner som under den senaste femårsperioden haft en genomsnittlig årlig befolkningsökning på mer än 1,2 procent.

Standardkostnadens del för befolkningsminskning beräknas utifrån kommunens befolkningsminskning den senaste tioårsperioden.

Standardkostnadens del för kraftig befolkningsminskning för 7-18-åringar beräknas utifrån förändringen den senaste femårsperioden. Den minskning som överstiger fastställt gränsvärde ligger till grund för standardkostnaden.

Standardkostnadens del för kraftig befolkningsökning för 7-18-åringar beräknas utifrån förändringen den senaste femårsperioden. Den ökning som överstiger fastställt gränsvärde ligger till grund för standardkostnaden.

För att kunna få del av kompensation för eftersläpning av skatteinkomster krävs att kommunens genomsnittliga befolkningstillväxt under en fyraårsperiod överstiger 1,2 procent. Om befolkningstillväxten mellan den 1 november två år före utjämningsåret och den 1 november året före utjämningsåret är högre än 1,2 procent erhåller kommunen en standardkostnad. Det antal personer av kommunens befolkningstillväxt som överstiger gränsvärdet 1,2 procent ligger till grund för beräkningen av standardkostnaden. Utfallet baseras på kommunens utfall i utjämningsystemet året före utjämningsåret jämfört med motsvarande utfall ökat med det antal personer som översteg gränsvärdet.

Bebyggelsestruktur

Standardkostnaden för bebyggelsestruktur beräknas utifrån fem fastställda parametrar, nämligen byggkostnader, administration, gator och vägar, uppvärmning samt räddningstjänst. Komponenterna byggkostnader, uppvärmning och gator och vägar bygger på kostnadsutjämningsens utfall i respektive delmodell i den kostnadsutjämnings som gällde till och med bidragsåret 2004. I komponenten administration beräknas kommunernas merkostnad med variablerna invånardistans respektive folkmängd. Kommunernas merkostnad för räddningstjänst beräknas med variablerna invånardistans respektive lokalt befolkningsunderlag.

Löner

Standardkostnaden för löner beräknas utifrån ett löneindex som har beräknats med utgångspunkt i medellönen för kommunanställda i angränsande kommuner, köpeskillingen för småhus i kommunen och förvärvsarbetsgraden i kommunen. För kommuner med ett värde på löneindex som överstiger 100 beräknas ett tillägg motsvarande hälften av produkten av den del av löneindexet som överstiger 100 och en justerad lönekostnad. Samtliga kommuner får därefter ett invånarbaserat avdrag som beräknas så att summan av avdragen motsvarar summan av tilläggen.

En kommuns justerade lönekostnad beräknas på följande sätt. Kommunens standardkostnad för förskola, fritids och annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass och grundskola, gymnasieskola, individ- och familjeomsorg (uppdelad på barn- och ungdomsvård och övrig individ- och familjeomsorg) samt äldreomsorg multipliceras med en beräknad lönekostnadsandel för respektive verksamhet, varefter produkterna summeras.

Kollektivtrafik

Standardkostnaden för kollektivtrafiken beräknas länsvis med hjälp av variablerna gleshet, arbetspendling och tätortsstruktur. Därefter fördelas 50 procent till kommunerna och 50 procent till landstingen. För Stockholms län gäller dock att 60 procent av den beräknade kollektivtrafikkostnaden tillfaller landstinget.

Inom respektive län sker fördelningen mellan kommunerna antingen efter kommunernas andel av de totala kollektivtrafikkostnaderna i länet 2009² eller med lika stora belopp per invånare 31/12 2009.

En fördelning efter kostnader gäller för Blekinge län, Värmlands län, Västmanlands län, Dalarnas län, Västernorrlands län, Västerbottens län och Norrbottens län.

En fördelning med lika stora belopp per invånare gäller för Stockholms län, Uppsala län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kronobergs län, Kalmar län, Skåne län, Hallands län, Västra Götalands län, Örebro län, Gävleborgs län och Jämtlands län.

För kommunerna i Södermanlands län fattar regeringen särskilda beslut om varje kommuns andel av de totala kostnaderna i länet.

Kostnadsutjämnning för landsting

Kostnadsutjämnningen för landsting består av fyra delmodeller, nämligen

- hälso- och sjukvård,
- löner,
- befolkningsförändringar samt
- kollektivtrafik.

Nedan följer en kortfattad beskrivning av dessa.

Hälso- och sjukvård

Standardkostnaden för hälso- och sjukvård beräknas utifrån kostnader för Hälso- och sjukvård inklusive HIV. Kostnaderna för Hälso- och sjukvård beräknas genom att varje invånare hänförs till en grupp utifrån kön, ålder, civilstånd, sysselsättningsstatus, inkomst och boendetyper. Antalet per grupp i respektive landsting multipliceras med en genomsnittskostnad. För HIV beräknas kostnaderna schablonmässigt.

Därutöver tillkommer tillägg eller avdrag för gles bebyggelsestruktur.

Summan av dessa faktorer utgör landstingets totala standardkostnad för hälso- och sjukvård.

Löner

Standardkostnaden för löner beräknas utifrån ett löneindex som är baserat på lönerna i länets näringsliv och läkarnas faktiska lönenivå i landstinget. För

² Kommunerna i länen Södermanland och Jämtland har senare fått uppdaterade andelar efter ansökan till regeringen.

landsting med ett värde på löneindex som överstiger 100 beräknas ett tillägg motsvarande hälften av produkten av den del av löneindexet som överstiger 100 och en justerad lönekostnad. Samtliga landsting får därefter ett invånarbaserat avdrag som beräknas så att summan av avdragen motsvarar summan av tilläggen.

Ett landstings justerade lönekostnad beräknas genom att landstingets standardkostnad för hälso- och sjukvård multipliceras med en beräknad lönekostnadsandel för verksamheten.

Befolkningsförändringar

I delmodellen beräknas eventuella eftersläpningseffekter. För att kunna få del av kompensation för eftersläpningseffekter krävs att landstingets genomsnittliga befolkningstillväxt under en fyraårsperiod överstiger 1,2 procent. Om befolkningstillväxten mellan den 1 november två år före utjämningsåret och den 1 november året före utjämningsåret är högre än 1,2 procent erhåller landstinget en standardkostnad skild från noll. Det antal personer av landstingets befolkningstillväxt som överstiger gränsvärdet 1,2 procent ligger till grund för beräkningen av standardkostnaden. Utfallet baseras på landstingets utfall i kommunalekonomisk utjämning året före utjämningsåret jämfört med motsvarande utfall ökat med det antal personer som översteg gränsvärdet.

Kollektivtrafik

Standardkostnaden för kollektivtrafiken beräknas länsvis med hjälp av variablerna gleshet, arbetspendling och tätortsstruktur. Därefter fördelas 50 procent till kommunerna och 50 procent till landstingen förutom i Stockholms län, där landstinget får 60 procent av de beräknade kostnaderna.

Mer om modellantagandena och bakgrunden till dessa för både kommuner och landsting kan man läsa om i utredningen *Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämningen* (SOU 2011:39).

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Standardkostnad

Beräkningen av den grundläggande standardkostnaden baseras på antalet insatser av olika slag enligt LSS, antalet beslut om personlig assistans enligt SFB, riksgenomsnittliga kostnader från RS för olika typer av insatser samt uppgifter om kommunernas ersättning till Försäkringskassan enligt SFB. Standardkostnaden beräknas för varje kommun som antalet insatser multiplicerat med den riksgenomsnittliga kostnaden för respektive insats med summering över alla typer av insatser inklusive SFB-beslut och slutligen med tillägg av ersättningen till Försäkringskassan enligt SFB.

Kostnadsskillnader p.g.a. skillnader i behov av stöd och service

Som mått på kostnadsskillnaderna används ett personalkostnadsindex (PK-IX). PK-IX mäter omsorgsbehovet hos de personer som har insatser enligt LSS. Beräkningen av indextalet baseras på uppgifter för enskilda kommuner ur det kommunala räkenskapssammandraget (RS). PK-IX motsvarar 70 procent av skillnaden mellan en kommuns egna redovisade personalkostnader och de personalkostnader som ingår i den grundläggande standardkostnaden enligt

ovan. Motivet till att kompensation endast sker för 70 procent av skillnaden är att minska risken för att kompensation utgår för skillnader i effektivitet och politiska ambitioner. De värden på PK-IX som ska användas i beräkningarna för utjämningsåret 2017 är baserade på 2015 års förhållanden.

Beräkning av bidrag/avgift

Standardkostnaden för en viss kommun, efter justering med personalkostnadsindex och uttryckt i kronor per invånare, jämförs med motsvarande riksgenomsnittliga standardkostnad. Kommuner som har en standardkostnad som överstiger riksmedelvärdet får ett utjämningsbidrag, övriga betalar en utjämningsavgift. Bidraget/avgiften i kronor erhålls genom att bidraget/avgiften i kronor per invånare multipliceras med kommunens folkmängd den 1 november året före utjämningsåret.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Preliminära och slutliga utfall beräknas för den kommunalekonomiska utjämningsåret. För LSS-utjämningsåret beräknas även ett reviderat utfall, i de fall kommunerna överklagar sina utfall till Skatteverket. Uppgifter och tabeller är identiska men justeringar av utfallen ändras då uppdateringar av ingående data sker. Det rör sig bland annat om ny befolkning, nya taxeringsunderlag och för LSS-utjämningsåret så kan det vara nytt underlag för antalet LSS-insatser i kommunerna.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Beräkningar och publiceringar för ett visst utjämningsår görs tre gånger under året före utjämningsåret, nämligen en gång i juni och september ("preliminärt utfall") och en gång i december ("utfall"). Juni och septemberberäkningen görs för att kommuner och landsting ska få ett underlag för sitt budgetarbete för det kommande året. Resultatet av decemberberäkningen utgör underlag för Skatteverkets preliminära beslut om bidrag och avgifter. För LSS-utjämningsåret har en kommun möjlighet att påtala felaktigheter i underlaget för utfallet i utjämningsåret. Om så sker utförs en ny beräkning, och ett reviderat utfall publiceras under mars månad. Efter denna publicering och efter att Skatteverket fattat ett slutligt utjämningsutfall, är det inte längre möjligt för kommunerna att ändra i deras underlag. .

3.2 Frekvens

Statistiken publiceras och sammanställs årligen. Insamling till de källor som används i statistiken kan ibland ske med tätare frekvens. Se respektive källa under punkt 2.2.2 . .

3.3 Punktlighet

Tidpunkten för presentation av uppgifterna regleras av vad som anges i lagar och förordningar. Resultaten från de preliminära beräkningarna ska presenteras för kommunerna och landstingen senast den 1 oktober året före utjämningsåret. Resultaten från de slutliga beräkningarna ska vara Skatteverket tillhanda senast den 10 januari aktuellt utjämningsår.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Kommunalekonomisk utjämning

Huvuddelen av de uppgifter som ingår i beräkningarna finns tillgängliga hos SCB och andra myndigheter såsom Skatteverket, Skolverket, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen etc. En stor del av underlaget till beräkningarna för kommuner finns publicerade i tabellsamlingarna som finns på sidan www.scb.se/OE0115.

Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner

Underlaget för beräkningarna presenteras i tabellsamlingen *Utjämning av LSS-kostnader mellan kommuner 2019*. Uppgifter om underlag m.m. för utjämningsåren fr.o.m. 2004 finns på den s.k. produktsidan för utjämningen, www.scb.se/OE0115. En fullständig redovisning av antalet LSS-insatser för alla kommuner kan dock inte göras av sekretesskäl.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

På uppdragsbasis kan mer detaljerad statistik än vad som publiceras på SCB:s webbplats tas fram. Enklare frågor om utjämningen besvaras även per telefon eller e-post utan kostnad.

4.3 Presentation

Kommunalekonomisk utjämning

Resultatet av beräkningarna presenteras i tabellsamlingar som publiceras på SCB:s webbplats samt skickas till kommuner och landsting med e-post.

- *Kommunalekonomisk utjämning för kommuner, utjämningsåret 2018,*
- *Kommunalekonomisk utjämning för landsting 2018.*

I Statistikdatabasen finns utfallet för kommuner och landsting för utjämningsåren 1996–2017. Utfallet för senaste beräkningsomgång publiceras först efter det att Skatteverket fastställt det slutliga utfallet. I regel sker publicering i Statistikdatabasen i mars-april utjämningsåret. Statistikdatabasen finns åtkomlig på SCB:s webbplats, www.scb.se. Information om beräkningsutfall m.m. finns även på den s.k. produktsidan för utjämningen, www.scb.se/OE0115.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Resultatet av och en stor del av underlaget för beräkningarna presenteras i tabellsamlingen *Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner 2019*. Information om utfall m.m. för utjämningsåren fr.o.m. 2004 finns på den s.k. produktsidan för utjämnningen, www.scb.se/OE0115.

I Statistikdatabasen finns utfallet för kommuner för åren 2004–2018. Utfallet för senaste beräkningsomgång publiceras först efter det att Skatteverket fastställt det slutliga utfallet. I regel sker publicering i Statistikdatabasen i mars-april utjämningsåret. Statistikdatabasen finns åtkomlig på SCB:s webbplats, www.scb.se.

4.4 Dokumentation

Dokumentation finns publicerad på SCB:s webbplats, www.scb.se/OE0115.

5 Jämförbarhet och sam användbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Statistiken är jämförbar över tid.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Uppgifter mellan olika kommuner och landsting är jämförbara.

5.3 Sam användbarhet i övrigt

Sam användbarhet med annan kommun- och landstingsstatistik är möjlig då samma administrativa indelning används.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Det finns inga kända brister i numerisk överensstämmelse. **Allmänna uppgifter**

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

Statistiken ingår varken i Sveriges officiella statistik (SOS) eller i systemet för Sveriges officiella statistik (SOS-systemet).

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Vid behandling av personuppgifter, dvs. information som direkt eller indirekt kan hänföras till en person som är i livet, gäller lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken samt EU:s dataskyddsförordning (2016/679).

C Bevarande och gallring

Bevarandebehov är under utredning.

D Uppgiftsskyldighet

Produkten baseras på statistik från flera olika statistiska undersökningar och administrativa register. För underlag till officiell statistik föreligger i regel

uppgiftsskyldighet och detta regleras i lagen om den officiella statistiken (SFS 2001:99). Dessa uppgiftsskyldigheter gäller dock inte specifikt för uppgifter till Kommunalekonomisk utjämning och utjämning av LSS-kostnader utan allmänt för de underliggande datainsamlingar som används som källor.

E EU-reglering och internationell rapportering

Statistiken är inte EU-reglerad.

F Historik

Syftet med det kommunalekonomiska utjämningsystemet är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting i landet för att kunna bedriva den kommunala verksamheten.

Generella statsbidrag och inomkommunal utjämning 1996-2004

De system för statsbidrag och utjämning som gällde under åren 1996 t.o.m. 2004 bestod av tre huvudbeståndsdelar, nämligen ett generellt statsbidrag, en inomkommunal inkomstutjämning och en inomkommunal kostnadsutjämning. Till systemet hörde också övergångs- eller införanderegler.

Det generella statsbidraget utgjordes i huvudsak av ett invånarrelaterat bidrag som var lika stort i kronor per invånare räknat för kommuner respektive landsting. Från 1997 fick kommunerna också ett åldersrelaterat statsbidrag. Storleken på det åldersrelaterade bidraget bestämdes av antalet invånare i fem olika åldersgrupper, nämligen 7-15, 16-18, 65-74, 75-84 och 85-w år.

Inkomstutjämnningen skulle garantera alla kommuner och landsting ett lika stort skatteunderlag oavsett den egna kommunens skatteunderlag. Kommuner och landsting med ett högt skatteunderlag per invånare betalade en avgift. Kommuner och landsting med ett lågt skatteunderlag per invånare fick ett bidrag. Summan av avgifterna motsvarade i princip summan av bidragen.

Kommunalekonomisk utjämning för åren fr.o.m. 2005-2013

Riksdagen beslutade i oktober 2004 att införa ett system för kommunalekonomisk utjämning bestående av ett delsystem för kommuner och ett del-system för landsting. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2005.

I det system som infördes 2005 ingick ändrade system för inkomstutjämning respektive kostnadsutjämning samt nya inslag i form av strukturbidrag, införandebidrag och regleringspost.

Det ändrade systemet för inkomstutjämning motsvarade inkomstutjämning och generellt statsbidrag i tidigare system. Det innebar i huvudsak att staten finansierade utjämnningen. Kommuner och landsting garanterades genom ett inkomstutjämningsbidrag 115 respektive 110 procent av en uppräknad medelskatekraft. Kommuner och landsting som hade en skatekraft över respektive nivå betalade en inkomstutjämningsavgift till staten. Den garanterade nivån för landstingen höjdes från och med utjämningsåret 2012 med fem procentenheter till 115 procent, dvs. samma nivå som gällde för

kommunerna. Syftet var att underlätta skatteväxlingar mellan landstingen och kommunerna.

Strukturbidraget gavs till kommuner som i tidigare kostnadsutjämning fått bidrag för "näringslivs- och sysselsättningsfrämjande åtgärder" (=hög/re arbetslöshet) och "svagt befolkningsunderlag". Landsting som fick bidrag var de som tidigare fått bidrag i kostnadsutjämningen för "små landsting". Dessutom utgick bidrag till kommuner och landsting som fick en större försämring genom införandet av det nya systemet.

Utfallet 2004 enligt det nya systemet jämfördes med ett referensbidrag som utgjordes av det faktiska utfallet för 2004 enligt tidigare system (med vissa korrigeringar främst avseende det generella statsbidraget). Kommuner och landsting med större bidragsminskningar fick ett årligt införandebidrag (utöver den del som skulle utgå i form av strukturbidrag). Införandebidragen trappades ner stegvis och de betalades ut t.o.m. 2010.

För att statens bidrag inte skulle påverkas av den fastställda nivån i inkomstutjämningen, och för att staten samtidigt skulle ha kontroll över den totala kostnaden för utjämningsystemet, infördes ett regleringsbidrag/regleringsavgift.

Kommunalekonomisk utjämning från år 2014

Riksdagen beslutade i november 2013 att införa ett nytt system för kommunalekonomisk utjämning. Riksdagsbeslutet var baserat på den proposition som regeringen tidigare överlämnat till riksdagen (Prop. 2013/14:FiU3). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2014.

Inkomstutjämningen ändrades genom att avgiften sänktes för de kommuner och landsting som betalar inkomstutjämningsavgift. I kostnadsutjämningen behölls nuvarande delmodeller, men vissa uppdateringar och ett flertal stora justeringar gjordes.

Delar av det tidigare strukturbidraget reducerades. Ett särskilt bidrag infördes inom ramen för strukturbidraget, för att kompensera de kommuner och landsting som fick lägre intäkter till följd av förändringen i inkomstutjämningen.

Kommuner och landsting som vid införandet av det nya utjämningsystemet 2014 fick en bidragsminskning, alternativt avgiftshöjning, har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare. Införandebidragen trappas ner stegvis med 250 kronor per invånare och år.

Kommunalekonomisk utjämning från år 2016 och 2017

Riksdagen beslutade i december 2015 att ändra beräkningarna för inkomstutjämningen. Riksdagsbeslutet var baserat på de förslag som regeringen tidigare lämnat i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2016. Förändringarna innebar i huvudsak en återgång till de regler som gällde fram till utgången av 2013 för beräkning av inkomstutjämningsavgifter.

Inkomstutjämningen ändrades genom att avgiften höjdes för de kommuner och landsting som betalar inkomstutjämningsavgift. Den länsvisa

skattesatsen, som används vid beräkningen av inkomstutjämningsavgifter fastställdes utifrån 85 procent av medelskattesatsen 2003 för kommunerna respektive landstingen.

Därutöver avskaffades det särskilda bidrag som, inom ramen för strukturbidraget, kompenserade de kommuner och landsting som fick minskade intäkter från bidrag eller högre kostnader för avgifter till följd av sänkningen av inkomstutjämningsavgiften utjämningsår 2014.

Avslutningsvis infördes ett nytt införandebidrag. Kommuner och landsting som vid införandet av det nya utjämningsystemet 2016 fick en bidragsminskning, alternativt avgiftshöjning, har rätt till ett årligt införandebidrag för den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare. Införandebidragen trappas ner stegvis med 250 kronor per invånare och år. I praktiken berörs inga landsting av detta införandebidrag då avgiftsökningen för något landsting inte överstiger 250 kronor.

För utjämningsår 2017 så skedde en ändring av modellen "Barn och ungdomar med utländsk bakgrund" i kostnadsutjämnningen för kommuner på grund av riksdagsbeslut. Från utjämningsår 2014 till utjämningsår 2016 baserade sig beräkningarna på församlingsindelningen 2010 och på befolkningsuppgifter från 2009. Från och med utjämningsår 2017 baserar sig beräkningarna på den distriktsindelningen som infördes 1 januari 2016 i folkbokföringen. Detta innebär att modellen årligen uppdateras med nya befolkningsuppgifter.

Utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner

Riksdagen beslutade i november 2003 om införande av ett nationellt system för utjämnning av LSS-kostnader mellan kommuner. Det nya utjämningsystemet kom att gälla fr.o.m. utjämningsåret 2004.

Vid ingången av år 1994 trädde lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen (1993:389) om assistansersättning (LASS) i kraft. Det från år 2004 införda utjämningsystemet är ett nationellt och samtidigt inomkommunalt system för utjämnning av kostnader för verksamheter enligt dessa båda lagar. Systemet är skilt från det ordinarie kostnadsutjämningsystemet för kommuner.

Inför utjämningsåret 2009 gjordes det inom ramen för det befintliga utjämningsystemet vissa förändringar av teknisk natur. Syftet är som tidigare att ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamhet enligt LSS.

Riksdagsbeslutet om vissa ändringar inför 2009 baserades på regeringens proposition *Förändringar i kostnadsutjämnningen för LSS-verksamhet* (Prop. 2007/08:88). Regeringens förslag var i sin tur baserat på LSS-utjämningskommitténs betänkande, *Utjämnning av kommunernas LSS-kostnader – översyn och förslag* (SOU 2007:62).

Lagen om assistansersättning (LASS) är fr.o.m. år 2011 inordnad i Socialförsäkringsbalken (SFB; 51 kap.)

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Mats Rönnbacka 010-479 61 84 Oskar Söderbom 010-479 64 36
E-post	offentlig.ekonomi@scb.se
Telefon	010-479 60 00